

Nacionālo attīstības stratēģiju ieviešanas praktiskie modeļi

... kāpēc Latvijai nesokas ar stratēģiju ieviešanu un kā to mainīt?

Mārtiņš Kazāks, PhD

Galvenais ekonomists Latvijā

AS Swedbank

2011.gada 29.aprīlis

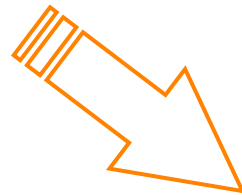
Attīstības stratēģija = ilgtermiņš, t.i. jāspēj ilgstoši noturēt uzmanību uz noteiktu mērķi un nepaļauties īstermiņa kārdinājumiem

Autoritāri režīmi

Spēja ilgstoši noturēt politiku aktualitāti un sekot to īstenošanai (piem., Apvienotie arābu emirāti)

Nobriedušas demokrātijas

Ilgtermiņa skatījums ir izdevīgs ekonomiski un politiski, sabiedrība spēj vienoties par mērķiem un tos īstenot (piem., Zviedrija)

Latvija

Regulāri ļaujas īstermiņa kārdinājumiem, aizmirstot par ilgtermiņa perspektīvu...

Stratēģija bez īstenošanas = strupceļš, t.i. stratēģiju inflācija

Avots: Demming circle

Stratēģijas izstrādei seko tās uzlabošana, **nav reālas ieviešanas** un finansējuma

Rodas **skepse**, mazinās sabiedrības interese un iesaiste procesā

Risks stratēģiju procesam kļūt par "tehnokrātisku izklaidi" vai atspoguļot **šaura loka intereses**

Skaitliski daudz stratēģiju, kas ir savstarpēji **pretrunīgas un pilnvērtīgi netiek un nevar tikt ieviestas**

Daži mīti par veiksmīgu stratēģiju (1)

1. Skaita ziņā daudz stratēģiju ir slikti

... tas nav slikti – svarīgi, lai attiecīgajā līmenī (nacionālajā, reģionu, nozaru utt.) nav būtisku pretrunu dokumentu starpā, ir skaidra virzība un virsmērķi

2. Galvenais veiksmes faktors ir premjera atbalsts un kontrole

*... ar MP būs par maz, ja nebūs **atbalsts galvenajās ietekmes grupās** – organizētajā biznesā un pilsoniskajā sabiedrībā, politisko procesu ietekmētāju vidū un koalīcijā*

3. Ja būs saikne ar budžetu, stratēģija strādās

*... mehānismu izveidošana, kas saistītu budžetu ar stratēģijām var beigties ar formālu īstenošanu un nenasniegt mērķi, ja **ilgtermiņa domāšana un racionāla resursu izlietošana nekļūst par izdevīgu un vēlamu darbību***

Daži mīti par veiksmīgu stratēģiju (2)

4. Ja visi piedalīsies, būs labāka stratēģija

*... iesaiste ir nepieciešama, bet kādam ir **jābūt spējīgam pieņemt un izskaidrot lēmumus par stratēģiskām izvēlēm**. Kas ir labs visam un visiem, parasti neder nekam*

5. Jo kvalitatīvāka stratēģija, jo labāks rezultāts

*... dokumenta kvalitātei lielākoties nav tieša sakara ar īstenošanu – daudz svarīgāks ir galvenās **ietekmes grupas iesaistošs process un mērķtiecīga īstenošana***

6. Vienkārši jākopē labākais no citu valstu pieredzes

*... stratēģiju ieviešanas sekmes lielā mērā nosaka **konkrētās valsts un sabiedrības pieredze un situācija**. Jātiecas rast risinājumus, kas var strādāt mūsu sabiedrībā un politiskajā situācijā*

Daži mīti par veiksmīgu stratēģiju (3)

7. Mēs paši zinām labāk, kā jāstrādā un jāveido stratēģijas

*... ne vienmēr, jo Latvijā ir vāja sadarbības kultūra, daudzās jomās esam nevietā augstprātīgi. Ir jāieklausās, **jāmācās no citu kļūdām un veiksmēm***

8. Nozaru ministrijas pašas zina, kā veidot politiku attiecīgajā nozarē

*... ne vienmēr, īpaši, ja nozaru kultūra balstās feodālismā un tai svešs **pārnozaru skatījums***

9. Var jau rakstīt stratēģiju un mēģināt īstenot, bet nav naudas

*... **labas stratēģijas īstenošana vienmēr dos pozitīvu atdevi, bet parasti ne uzreiz***

Kā rīkoties, t.i. kādi ir veiksmīgas pārmaiņu vadības galvenie soļi?

- 1 Jāveido kopēja sapratne sabiedrībai, politiķiem un dažādām interešu grupām par *status quo* saglabāšanas neiespējamību un nepieciešamību nekavējoties rīkoties
- 2 Jāsakopo cilvēkresursi (gan intelektuālā, gan varas izpratnē), kas grib un vienlaikus spēj rīkoties, lai mainītu *status quo*
- 3 Jāvienojas par vīziju un nedaudziem būtiskiem mērķiem (īsi un konkrēti) – kurā virzienā vēlamies iet, par pamatu ņemot sabiedrības intereses
- 4 Līdzīgi kā sākumā maksimāli plaši jākomunicē jaunā vīzija, lai tā nonāk līdz sabiedrības vairākumam
- 5 Soli pa solim jāidentificē un jānovērš šķēršļi, kas traucē jauno vīziju realizēt, piem., administratīvi šķēršļi, fiziskas kapacitātes ierobežojumi, psiholoģiski iemesli
- 6 Jāpanāk pirmās "uzvaras" un tas aktīvi jākomunicē sabiedrībai
- 7 Jāturpina virzība uz jauno vīziju, atkal un atkal darot 4, 5 un 6

Kas jādara, t.i. kas trūkst, lai stratēģijas Latvijā dotu pozitīvu atdevi?

Vienoties par politiski reāliem risinājumiem (piem., t.s. no regret moves)*

- *nemocieties ar abstraktu perfekcionismu, vienoties par politiski reāliem risinājumiem un tos ieviest – labāk ieviest labu plānu, nekā neieviest perfektu plānu*
- *risinājumiem noteikt konkrēti izmērāmus kritērijus, lai var sekot to izpildei*

* *skatīt Stratēģiskās analīzes komisijas organizētā apaļā galda diskusijas ziņojumu “Nodokļu sistēma un nodarbinātība – aktuālie jautājumi ekonomikas atjaunošanai Latvijā”, 2009.g. 5.februāris*

Stiprināt ilgtermiņa motivāciju: ieinteresētība, sadarbība

- *valsts pārvalde, piem.: izpildvaras sniegums + motivācija + budžets*
 - *augstākā līmeņa ierēdņiem un politiski vēlētiem amatiem prēmijas kā atliktais maksājums atkarībā no ekonomikas izaugsmes, dzīves kvalitātes kāpuma u.c.*
- *iedzīvotāji, piem.: tiešāka kontrole pār publiskiem tēriņiem*
 - *“nauda seko” principa ieviešana pakalpojumu saņemšanā (piem., bērnu dārzs, skola, augstskola), pakalpojumu pieejamības piesaiste ekonomiskai aktivitātei*

Piemērs: kā panākt fiskālās politikas ilgtspēju Latvijā?

Noteikumi

Fiskālās disciplīnas likums

- Izdevumu griesti, deficīta ierobežojumi, maksimālais parāda apjoms
 - Strikta vidēja termiņa budžeta perspektīva
 - Virsplāna ieņēmumu izlietošanas nosacījumi
 - ...
- ... likuma projekts izstrādāts, tiek skatīts darba grupā Saeimā

Ieviešana/ atbalsts

*Piem.
civildienesta
kapacitāte un
kvalitāte, lai
nodrošinātu
kvalitatīvu
budžeta projekta
izstrādi u.t.t.*

Uzraugs

Fiskālā padome

- Neatkarīga institūcija
- Sniedz atzinumu par fiskālās/ ekonomiskās politikas ilgtspēju un kvalitāti
- Rosina publisku diskusiju par ekonomiskās politikas jautājumiem
- ...

Citu valstu pieredze?

Zviedrija, Lielbritānija, Beļģija, Vācija, Nīderlande, Austrija, Dānija, ASV, Kanāda, u.c.

Paldies!

